

Andrej
Blatnik

V dvojni podobi

Štefan Seme, uslužbenec tako imenovanega Oddelka za analitiko in statistiko, je sedel sam v pisarni in se sklanjal nad delovno mizo, ki se je kar šibila pod skrbno zloženimi papirja. Bilo je vroče avgustovsko popoldne, vendar se je Semetu zdelo za dopolnilni zaslužek čisto prikladno. Delo ga ni zaposlovalo bolj, kot je bilo pač potrebno zaradi njegove telesne prisotnosti; z leti se je privadil, da je ustvarjal

vtis prezaposlenosti, v resnici pa so se mu službena opravila iztekala, kakor je le nanoslo. Gledati za svoj denar že moraš, a videti ti res ni treba, ga je učil nekdanji vodja oddelka, ko ni bil še nič

1. SE VAM VAŠE ŽIVLJENJE KDAJ ZAZDI PRAZNO?

drugega kot zelen in prestrašen pripravnik; čakali so ga kupi vprašalnikov, ki so se zanimali za najneotipljivejše podrobnosti v mišljenju in življenju človeka in občana. Pooblaščen s svojo mukoma pridobljeno diplomom psihologa bi jih moral urediti v nekakšne ugotovitve, ki bi morebitnemu uporabniku dale vedeti, s kom pravzaprav ima opraviti za bolj ali manj krhkim ometom ponižnih smehljajev. Morda je Štefan sprva opravljal svojo nalogo z nerazložljivim zaupanjem v njen smisel, z vero o nujnosti urejenega, popolnega sveta analitike in statistike; zdaj mu papirji niso pomenili nič več kot sovražnika, s katerim se je dosledno in neizprosno spopadal dan za dnem. Pričakoval je, da bi mu moralo biti jasno, kako so ta opravila neizogibna za vstop v »pravo življenje«, kakor so Štefanovi sodelavci imenovali nekaj neoprijemljivega, kar se je imelo goditi izza pisarniških vrat. Resda Štefan ni znal povsem verjeti

2. BI SE LAHKO ZALJUBILI V PLEŠASTO DEKLE?

takim pripovedim, kajti vselej, ko se je po naključju zazrl nekoliko globlje v njihove obraze, kot bi bilo zaradi vsakodnevne izmenjave na silo po-

gretih besed potrebno, ni mogel najti ničesar, kar bi izpolnilo njegovo življenje z novimi pričakovanji. Vendar ni nikoli svojega dvoma glasno izrazil, morda si ni hotel naprtiti samoobtožbe, da je preprosto spregledal priložnost. Kadar je natanko premislil svoje dotedanje življenje, ni mogel najti prav posebno slabih trenutkov; resnici na ljubo si je sicer od kdaj pa kdaj priznaval, da se težko domisli česarkoli, kar bi bilo vredno spomina. Vendar se mu je zdelo to povsem naravno in tudi misel na prihodnje dni, ki bi utegnili biti drugačni, ga ni kaj dosti razburjala. Kar se ima zgoditi, se bo zgodilo,

3. KAJ STE ZAČUTILI, KO STE SE PRVIČ LJUBILI?

z mano ali brez mene, je spoznal; tako se je vse dogajanje odmaknilo od njega, kakor da bi pošteno plačal vstopnico za ogled kakega življenja in ga potem udobno nameščen neprizadeto opazoval. Morda bi ne bilo popolnoma pravično, da bi to hladno nezanimanje za karkoli razumeli kot dejanje čistega prepričanja; v spomin bi si morali priklicati predvsem tajnico Heleno, ki je pred časom ob vsaki priložnosti pripomnila kaj naga-jivega v zvezi s svinčnikom, ki ga je Štefan neutrudno grizel, ne da bi ga vsaj enkrat uporabil v njegov pravi namen. Helena se je ponujala, da mu na račun podjetja priskrbi nalivno pero, in bilo je povsem jasno, da se ponudbe ne bi končale le pri tem. Vendar Štefan, naj se je trudil, kolikor je šlo, ni mogel občutiti do nje nič več kot le mlačen prezir, ki je bil prav gotovo nedvoumno zapisan na njegovem obrazu, saj ga je

4. SI KDAJ ZAŽELITE, DA BI BILI SLAVEN ŠPORTNIK ALI IGRALEC?

nekoč Helena strupeno ošinila, da kaže, da je še vse preveč navezan na materine prsi, da bi bil sposoben poizkusiti kaj drugega. Še istega dne so v pisarnah pripovedovali, kako jo je stari vratar Joco po nerodnem zalotil v zapuščenem skladišču, in sicer ne samo, temveč v dokaj tesni družbi nekega skladiščnika, ki pa ga je Štefan slabo poznal, saj je bil le malokrat na svojem delovnem mestu; kot rokometas prve zvezne lige je moral opraviti še marsikatero drugačno nalogo. Bojda je Joco svojo obsežno in skrbno začinjeno pripoved končal z grenko ugotovitvijo, da bi se na takega možaka obesila še marsikatera druga, ne le navadna lovača, kot je bila Helena, ki bi se kar hitro zadovoljila z vsakim. Štefan ni imel kaj pripomniti, le eno izmed prihodnjih nedelj se je odpravil na rokometno tekmo in niti njemu samemu ni bilo jasno, ali ga je privedla želja, da bi videl, kakšen je človek, na katerega se ženske kar obešajo, ali kakšen drug nagib. Bil je razočaran; ni se mu zdelo, da bi bilo rahlo pijani množici zaradi postav ali dogodkov na igrišču potrebno kričati svoje mnenje o sodnikovi družini in erotičnih nagnjenjih nasprotnega moštva. Tako se je

5. MISLITE, DA JE FAŠIZEM DANES ŠE NEVAREN?

med temi izgubljenimi, krvavo zalitimi očmi in bojevito napetimi žilami na vratu počutil kar nelagodno odvečen; takrat ga je prvič obšel občutek sramu ob svoji očitni nesposobnosti, da bi se združil z množico. Ne bi mogli trditi, da je Seme pred tem dogodkom kaj dosti hodil med ljudi, vendar se mu je tako vsaj dozdevalo; sedaj pa si je priznal, da ga človeška družba pravzaprav ne privlači tako, kot bi se spodobilo, predvsem glede na njegovo diplomu iz psihologije. Seveda je skrbno prikrikl nova spoznanja tistim, ki jih iz tega ali onega razloga ni mogel izbrisati iz svojega življenja: preden je odšel iz stanovanja, si je skrbno nadel drug obraz in ko je opravil najnujnejše stike z ljudmi, se je čim hitreje vrnil v varno zavetje štirih sten in zastrtih oken, kjer je lahko z velikim olajšanjem odvrzel masko. Velikokrat

6. IMATE DOBRE ODNOSE S SOSEDI?

si je očital, kako nemogoč človek je, saj mu primanjkuje vsakršnega poželenja; morda bi si odpustil, če bi se vsaj kak večer napil ali si poiskal žensko, vendar tudi za take stvari ni imel pravega veselja. Njegov svet sanjarjenj so sestavljali tu in tam nalovljeni drobci; zaznaval jih je približno tako bežno kot sostanovalce v stolpnici, ki so se trudili s prijaznimi pozdravi, vendar so bili bolj ali manj enotni v prepričanju, da z odraslim moškim, ki živi povsem sam, že ne more biti vse v redu. Seme je odzdravljaj zdaj temu, zdaj onemu, a brez pravega veselja; edini človek, ki se mu je zdel v nerazpoznavni sivini obrazov vsaj za silo resničen, je bil nadstropje niže živeči pisatelj. Da je bil pisatelj, je Seme slišal večkrat, predvsem seveda iz klepetov sosed, ki so dodajale še bolj ali manj obsežna sporočila in dokazila o njegovi brezmejni uspešnosti. Sliko idile so dopolnjevale z omembami njegove ljubeče žene in šestnajstletne hčerke, ki je bila očitno najčudovitejši otrok pod soncem; očeta je razumljivo neskončno spoštovala. Potem se je zgodilo nekaj nenavadnega: vročega avgustovskega popoldneva

7. KAKO SI RAZLAGATE NARAŠČANJE ŠTEVILA SAMOMOROV?

so vsi trije sedeli pri mizi v kuhinji, kosili so piščanca z grahom in praženim krompirjem. Sredi kosila je moški odložil nož in vilice, si s prtičem obrisal usta in vstal. Stopil je k ženi in jo poljubil na lice. Pobožal je hčerko po laseh in se obema nasmehnil. Nato je odšel v svojo delovno sobo, zložil nekaj po mizi raztresenih listov, odprl predal pisalne mize, potegnil iz njega pištolo in se ustrelil. Poslovnega pisma ni pustil. Naslednjega jutra so časopisi objavili: . . . nestalna umetnikova narava . . . izredna osebnost na vrhuncu ustvarjalne moči . . . nenadomestljiva izguba . . . ostal v najlepšem spominu. Žena je jokala in hčerka, ki je vedela marsi-

kaj o življenju in smrti, o minljivem in večnem, jo je tolažila. Sama je vedela,

8. ALI VERJAMETE V POSMRTNO ŽIVLJENJE?

da ji bo hudo brez očeta; imela ga je rada. Vsi so ga imeli radi, on pa je tistega avgustovskega dne kar vstal in se ustrelil. Seveda si je vsakdo v stolpnici njegovo smrt razlagal drugače, ljudje vselej govorijo . . . Štefan je odslej vsakokrat, ko se je peš napotil v stanovanje, postal pred pisateljevimi vrati in za hip odgrnil svojo pravo podobo, če je bil le sam na stopnišču. Zdelo se mu je, da to dolguje pisateljevi odločnosti, da vsej stolpnici razkrije, kako je z življenjem v resnici. In od dne, ko se je pripetila ta zadeva, ki so jo sprva vsi imenovali »strašna tragedija«, nato »velika neprijetnost« in končno »tista bedarija«, je Štefan začel opazovati svet z drugačnimi očmi. Ljudje so premike v njegovem vedenju sprejeli najprej z začudenjem, nato pa z neprikritim ogorčenjem. Vselej tihi in mirni Seme, ki so ga prej imeli za nepotrebne, vendar nujnega in neškodljivega spremljevalca svojih življenj, je nenadoma spregovoril; in ne le spregovoril, hotel je celo svoj delež upoštevanja! Tisti, ki so šli prej mimo njega, kakor da bi se srečevali z ugasnjeno ulično svetilko, so se ga sedaj na široko ognili. Semeta je ta sprememba presenetila, tem bolj zato, ker je ni razumel. Počasi je spregledal, da se bi moral še nadalje

9. ALI MISLITE, DA BO SMISELNO PREŽIVETI TRETJO SVETOVNO VOJNO?

skrivati za svojo skrbno ukrojeno podobo; tako je tudi storil in uspevalo mu je brez najmanjšega spodrsaljaja, vendar ga trpki obup ni nikdar več zapustil. Spoznal je: človek, ki je jedel njegovo hrano, opravljal njegovo delo, spal v njegovi postelji, je bil nekdo drug. Nikdar on, vselej oni drugi. Prekril ga je strah, ga obarval s sivim mrakom: sedaj bodo vsi vedeli, da sva dva, je mislil. Ko mi bodo pogledali v oči, bodo v njih iskali njega, ne mene. Tako je Štefan kar nenadoma med popoldanskim delom v pisarni Oddelka za analitiko in statistiko ugledal svoje preteklo, sedanje in prihodnje življenje. In prvič je zbral pogum, da si je iskreno

10. SE VAM ZDI, DA NE IZPOLNJUJETE PRIČAKOVANJ?

priznal, da mu tisto, kar je videl, pravzaprav sploh ne ugaja. Sklenil je ogoljufati svojo prihodnost: z eno samo kretnjo je prevrnil pisalno mizo, da so se vprašalniki raztresli daleč naokoli. Spomnil se je svojega soseda pisatelja in grenko ugotovil, da se je tokrat dogodek sprijeno preobrnil. Nekoč je nekdo pač moral zložiti liste, da jih je Štefan ta hip lahko raztresel; vse je bilo na svojem mestu, v dvojni, zrcalni podobi. S tem spoznanjem se je odpravil k oknu in ga na široko odprl. Ozrl se je na ulico

enajst nadstropij niže in pomislil, koliko ljudi bodo tisti spodaj pravzaprav videli skočiti. Zapustimo zdaj Štefana Semeta, ali kakorkoli se je že ime- noval tisti človek, zapustimo ga na okenski polici z njegovim neizgovor- jenim vprašanjem: kdo pravzaprav umira s to smrtjo? Ne more vedeti, da bo skočil zato, da bi se končalo prezrcaljenje nekega drugega, tujega življenja. Stoji med nebom in zemljo ter čaka besedo, ki bi ga odrešila. Ni te besede, le smehljava se mu lahko, jaz in pisec te zgodbe.

Spremenjenje naše ljube upravnice

Luka
Skornšek

Nazaj grede na pošto sem še pregovoril Serpičevo kljuse, da me je zapeljalo do dr Glavice, ki mi je obljubil, da bo do danes popravil moj moped. S svojo večno cigaro je res že hodil zunaj okoli hiše, vendar ni kazalo, da se je kaj ukvarjal z mojim kljusetom. Odkar je v pokoju, se mu res ne ljubi preveč delati, poleg tega pa tudi ne čuti potrebe po tem, da bi pogosto odiral ljudi. Nekoč je celo komu vrnil sto namesto petdeset jur-jev. Včasih dobi takšen napad radodarnosti, da bi kar vse razdajal. A kljub temu, da res slabo vidi, je še zmeraj izvrsten mehanik, zaradi česar si je tudi zaslužil naziv dr, ki pa v tem primeru ne pomeni doktor, ampak pre- prosto dr, kvečjemu lahko dodaš še nekaj r, takole: drrr, drrr, kakor je večkrat slišati otroke, ko se igrajo voznike ali mehanike. No, naj ga še tako hvalim, resnica je, da mi dr Glavica ni popravil mojega kljuseta in kot kaže bom moral danes peš čez Okrogla brda in na Smetanel.

Že ko sem se vzpenjal po stopnicah proti vhodu na pošto, sem od znotraj zaslišal precejšen hrup, ne da bi že tudi mogel razločiti, ali se ni morda prišel kdo pritožiti čezme: kar pa se mi vendarle ni zdelo dosti verjetno. Pa ne ravno, da se ne bi imel kdo kaj pritožiti, samo hrup se mi je zdel drugačen, glasovi so bili nekam nemočno histerični, zdelo se mi je celo, da sem zaslišal hlipanje, kakor bi kdo umrl. Za trenutek sem pomislil, da vendar ni nič takega, nekdo je prišel, da bi odposlal telegram; ampak čemu potem hrup in nekakšno prerekanje? Slednjič nisem več ugibal, ampak sem lepo, kar se da mirno in neopazno vstopil. Pa me tako ali tako ni nihče opazil.

Čistilka je vsa bleda in do kraja zbegana tekala sem in tja, drugi pismonoše so stali v gruči zadaj in se tiho pomenkovali, namesto da bi kot običajno gledali pornografske revije, v sprednjem prostoru pred okenci pa sem najprej zagledal moža naše upravnice in njune otroke in okoli njih še nekaj ljudi. Upravničinega moža skoraj ni bilo mogoče spoznati. Na daleč se je videlo, kako so mu ustnice trepetale, in videl sem tudi nekaj, o čemer sem doslej samo slišal: resnično si je ruval lase. Nisem ga mogel dolgo gledati, tako grozno prizadet se mi je zdel. Trije otroci, dva fantka in punčka, so jokali, v njihovih očeh pa sem opazil nekakšno grozo, in bilo jih je še teže gledati, sploh zdaj, ko so spet začeli hlipati: